

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016240591

Дата перевірки:
09.05.2024 22:52:55 IDT

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
10.05.2024 19:17:34 IDT

ID користувача:
100011299

Назва документа: Курсова робота_Антоненко Олександр

Кількість сторінок: 25 Кількість слів: 4570 Кількість символів: 38604 Розмір файлу: 34.93 KB ID файлу: 1016023361

18.1% Схожість

Найбільша схожість: 4.31% з Інтернет-джерелом (<http://consultant.parus.ua/?doc=07YE53820C>)

16.9% Джерела з Інтернету

654

Сторінка 27

3.37% Джерела з Бібліотеки

40

Сторінка 30

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

ВСТУП

Господарсько-правова відповідальність - це важлива тема, яка залишається актуальною у сучасному світі. З одного боку, у зв'язку зі зростанням глобалізації та розвитком нових технологій, вимоги до відповідальності бізнесу перед суспільством та середовищем зростають. З іншого боку, зміни у законодавстві, судова практика та вимоги споживачів створюють постійну необхідність для підприємств адаптуватися до нових **ВИМОГ**.

Дослідження господарсько-правової відповідальності охоплює такі аспекти, як аналіз законодавства, міжнародних стандартів та домашніх правил, що визначають обов'язки підприємств у сфері відповідальності, вивчення практики дотримання підприємствами вимог щодо господарської та соціальної відповідальності.

Слід зазначити, що аналіз впливу господарсько-правової відповідальності на фінансові результати, репутацію та стосунки зі зацікавленими сторонами. Вивчення інноваційних підходів та кращих практик у сфері відповідального бізнесу. Дослідження впливу діяльності підприємств на соціальні аспекти, такі як зайнятість, соціальна справедливість та інклюзивний розвиток.

Загалом, ця тема залишається актуальною через постійні зміни в суспільстві, технологіях та законодавстві, які впливають на способи функціонування бізнесу та його взаємодію зі світом навколо.

Метою даного дослідження є виявлення сутності, ознак, функції та принципів господарсько – правової відповідальності, дослідження її проявів у господарських відносинах. Для досягнення поставленої мети слід виконати завдання:

- розкрити загальна характеристика відповідальності учасників господарських відносин;
- визначити принципи застосування господарсько – правової відповідальності;
- дослідити юридичні та фактичні підстави виникнення господарсько –

правової відповідальності;

- розкрити види господарсько – правової відповідальності;

- дослідити господарські санкції як правовий засіб відповідальності у сфері господарювання.

Предметом курсової роботи є господарсько – правова відповідальність як правовий засіб впливу на економічний стан правопорушника, що посідає провідне місце у забезпеченні господарського правопорядку.

При написанні курсової роботи використовувалися логічний метод, метод порівняльного аналізу, дедукції та індукції.

Структура курсової роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ I.**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
УЧАСНИКІВ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН**

Господарсько-правова відповідальність - це поняття, яке відображає обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання перед законом, суспільством та іншими зацікавленими сторонами за вчинені дії або бездіяльність у процесі господарювання. Вона визначає обов'язки підприємств, організацій та їхніх керівників у контексті відповідності законодавству, етичним стандартам, а також вимогам суспільної відповідальності.

Господарсько-правова відповідальність охоплює різноманітні аспекти, включаючи:

- підприємства мають дотримуватися всіх відповідних законів та правил, які стосуються їхньої господарської діяльності, включаючи фінансові, податкові, працевлаштування та екологічні закони;

- підприємства повинні гарантувати безпеку виробів або послуг, які вони надають споживачам, а також забезпечувати високу якість своїх продуктів;

- підприємства повинні виконувати всі необхідні вимоги щодо збереження довкілля та мінімізації негативного впливу своєї діяльності на природне середовище;

- соціальна відповідальність - це включає в себе здійснення діяльності з урахуванням соціальних потреб та інтересів різних груп населення, а також сприяння соціальному розвитку та підтримку спільноти;

- підприємства мають діяти відповідно до встановлених етичних норм і принципів, уникаючи нечесних або недобросовісних практик.

Враховуючи зростання уваги до етики, сталого розвитку та соціальної відповідальності, господарсько-правова відповідальність залишається ключовим аспектом управління бізнесом у сучасному світі.

Відповідальність у господарському праві є складною правовою системою зі своїм особливим предметом регулювання - господарськими правопорушеннями.

Господарські правопорушення - це діяння або бездіяльність суб'єкта господарювання, які не відповідають вимогам Господарського кодексу і суперечать юридичним обов'язкам суб'єкта господарювання або порушують суб'єктивні права зацікавлених сторін чи третіх осіб. Господарські правопорушення класифікуються за видами та кодифікуються в окремі групи на основі певних критеріїв.

Наприклад, розрізняють договірні та недоговірні правопорушення, залежно від правової основи (тобто від того, які правові норми були порушені). Договірні правопорушення поділяються на такі категорії:

- правопорушення на стадії укладення договору: порушення умов укладення договору, порядку врегулювання розбіжностей, що виникають при укладенні договору, укладення договору, що суперечить вимогам закону або меті діяльності юридичної особи, укладення договору з метою, що суперечить інтересам держави або суспільства (статті 48, 49 та 50 Цивільного кодексу) [3];

- порушення умов виконання договірних або інших господарських зобов'язань, пов'язаних з поставкою продукції і товарів (найбільш поширені в комерційній практиці), перевезенням вантажів, виконанням робіт тощо. Прострочення виконання зобов'язань, як правило, тягне за собою сплату боржником неустойки, штрафу, пені, встановлених законом або договором (статті 179, 213-215 та 356 Цивільного кодексу);

- порушення господарських зобов'язань щодо якості поставленої продукції (товарів), виконаних робіт, наданих послуг;

- порушення державної дисципліни цін у зв'язку з виконанням контракту;

- порушення у сфері кредитно-розрахункових відносин у зв'язку з виконанням господарських договорів⁴

- порушення господарських зобов'язань, пов'язаних з перевезенням вантажів: зобов'язань за планом перевезень (неподання транспортного засобу, непред'явлення вантажу до перевезення), зупинка транспортного засобу під навантаженням і розвантаженням понад встановлені строки, втрата, нестача або пошкодження вантажу, прострочення доставки вантажів тощо.

Позадовговірні порушення також підлягають господарсько-правовій відповідальності: порушення законодавства про захист економічної конкуренції (антиконкурентні узгоджені дії, зловживання монопольним (домінуючим) становищем, антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю), порушення права власності (як поєднані, так і не поєднані з позбавленням права власності) та ін.

Вчинення злочину суб'єктом господарювання тягне за собою застосування до винної особи відповідальності, яка регулюється або санкціонується Господарським кодексом. Оскільки йдеться про відповідальність за господарські злочини (злочини, вчинені у сфері господарської діяльності), то і санкції за них передбачені у Господарському кодексі. У теорії господарського права цей вид відповідальності визначається як господарсько-правова відповідальність.

Господарсько-правова відповідальність - це вид юридичної відповідальності за невиконання або неналежне виконання зобов'язань суб'єктом господарювання.

Основними принципами господарсько-правової відповідальності є

1. право потерпілої сторони вимагати відшкодування збитків;
2. сплата штрафних санкцій за порушення зобов'язань порушником
3. недопущення положень, що виключають або обмежують відповідальність виробника або продавця продукції чи товарів.

Господарська відповідальність визначена у статті 216 Господарського кодексу України та має спеціальний об'єкт регулювання - господарські правопорушення. Господарським правопорушенням визнається протиправна

дія чи бездіяльність суб'єкта господарювання, що не відповідає нормам господарського законодавства, несумісна з передбаченими законом обов'язками цього суб'єкта і порушує суб'єктивні права іншого учасника відносин або третьої особи [4].

Господарські правопорушення поділяються на договірні та позадоговірні. Порушення договору можна поділити на:

- правопорушення на стадії укладення договору, порушення умов укладення договору, порядку врегулювання розбіжностей, укладення договору всупереч вимогам законодавства;

- порушення строків виконання договору, порушення інших господарських договорів та господарських зобов'язань, пов'язаних з поставкою продукції, перевезенням вантажів та виконанням робіт; 3. порушення господарських зобов'язань щодо якості продукції;

- порушення господарських зобов'язань щодо якості продукції;

- порушення державної дисципліни цін у зв'язку з виконанням контрактів;

- порушення у сфері кредитно-розрахункових відносин у зв'язку з виконанням господарських договорів;

- порушення господарських зобов'язань, пов'язаних з перевезенням вантажів.

Позадоговірні порушення також підлягають господарсько-правовій відповідальності:

1. порушення антимонопольного законодавства.

2. порушення податкової дисципліни.

3. шкода, завдана суб'єктом господарювання підприємству, установі чи організації.

Господарсько-правова відповідальність має свої особливості:

Правовий характер. Така відповідальність є актом (впливом) кредитора (потерпілого) на правопорушника безпосередньо або за допомогою господарського суду (суду або третейського суду). Правова природа такої

відповідальності полягає в негативній оцінці діяння правопорушника з боку держави та прямій вимозі або санкції закону застосувати до правопорушника заходи матеріального впливу у вигляді відшкодування збитків, неустойки, штрафу, пені тощо. Загальний принцип цієї відповідальності полягає в тому, що держава гарантує застосування передбачених договором або законом майнових санкцій. Держава гарантує застосування майнових санкцій через систему спеціальних і загальних державних органів захисту прав людини, функцією яких є їх застосування [25, с. 591].

Істотність. Застосовується у вигляді певної системи майнових (господарських) санкцій, яка регулюється або дозволяється нормами господарського права. Суб'єкт господарювання як організація може нести відповідальність лише у вигляді матеріальних витрат (наприклад, обов'язкових платежів, неотримання законних сум, зменшення майна внаслідок заподіяння шкоди тощо). Стаття 55 Господарського кодексу України чітко встановлює принцип повної матеріальної відповідальності суб'єкта господарювання аж до банкрутства. Стаття 24 цього ж закону передбачає, що "суб'єкт господарювання несе повну відповідальність за дотримання кредитних договорів і платіжної дисципліни". Підприємство, яке не виконує свої платіжні зобов'язання, може бути визнане господарським судом банкрутом у порядку, встановленому Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом". Таким чином, найвищою економічною санкцією, передбаченою Законом, є визнання судом суб'єкта господарювання-боржника банкрутом [4, ст. 55].

Делікт. Комерційна відповідальність встановлюється лише у випадку фактичного правопорушення, тобто на законних підставах, таких як об'єктивна деліктна дія або бездіяльність правопорушника, і, як правило, ґрунтується на презумпції вини.

Стимулювання. Функціонально економічна відповідальність покликана сприяти належному виконанню господарських та інших зобов'язань. Таким чином, її основним призначенням є забезпечення правопорядку в економічній

сфері (господарських відносинах).

Функції господарської відповідальності:

1. компенсаційна функція (відновлення порушеного майнового становища потерпілого шляхом застосування на його користь компенсаційних майнових санкцій, стягнення з правопорушника та усунення наслідків деліктної поведінки суб'єкта);

2. превентивна (попереджувальна) функція (застосування відповідальності усуває не лише факт правопорушення, а й правові заходи, спрямовані на усунення його причин та умов);

3. охоронна функція (функція захисту законних прав та інтересів учасників господарської діяльності та споживачів);

4. стимулююча функція (у разі вчинення правопорушення можливість або загроза застосування до правопорушника економічних (майнових) санкцій спонукає до припинення правопорушення та реального виконання зобов'язання);

5. інформаційна функція (для учасників економічного циклу інформація про застосування заходів відповідальності до суб'єкта-порушника є питанням подальшої або наявної зручності економічних відносин з таким суб'єктом).

Залежно від правових підстав (порушених норм) розрізняють договірні та позадоговірні порушення. Таким чином, розрізняють договірну та позадоговірну господарську відповідальність. Договірна відповідальність пов'язана з невиконанням або неналежним виконанням суб'єктом господарювання договірних зобов'язань. Позадоговірна відповідальність виникає у випадках завдання шкоди, порушення законодавства про захист економічної конкуренції, набуття або збереження майна суб'єктом чи суб'єктами господарювання за рахунок інших осіб без достатньої на те підстави тощо [8, с.28].

Залежно від розміру господарсько-правова відповідальність може бути наступною:

- солідарна (ґрунтується на принципі "один за всіх", тобто є

неподільною між солідарними боржниками). Кредитор може задовольнити вимогу одного боржника за один раз (наприклад, найбільш платоспроможного боржника). Солідарні боржники несуть відповідальність до повного виконання своїх зобов'язань, незважаючи на те, що інші боржники задовольнили певну частину своїх вимог. (Така відповідальність виникає, наприклад, у випадках спільного заподіяння шкоди або коли учасники повного товариства відповідають один перед одним за борги цього товариства);

- часткова відповідальність (коли кожен боржник окремо відповідає перед кредитором за певну частину боргу, визначену договором або законом, наприклад, коли учасники товариства з обмеженою відповідальністю відповідають за борги товариства);

в) допоміжну (додається до відповідальності винної особи). В першу чергу вимога пред'являється до боржника, і лише в разі неможливості його повного або часткового задоволення за рахунок боржника - до особи, яка несе додаткову (субсидіарну) відповідальність. (Таку відповідальність несуть, наприклад, учасники товариства, які несуть додаткову відповідальність за зобов'язаннями товариства).

РОЗДІЛ 2.**ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ: ПОНЯТТЯ СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ
МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ**

Гарантуючи захист прав та законних інтересів суб'єктів господарювання, держава визначає шляхи досягнення стабільності в державному обороті. Наприклад, стаття 20 Господарського кодексу України передбачає, що права та законні інтереси суб'єктів господарювання захищаються, зокрема, шляхом відшкодування збитків.

Відшкодування збитків є способом відновлення майнового становища суб'єкта господарювання за рахунок суб'єкта, який їх заподіяв, тобто цей спосіб має насамперед компенсаційну функцію.

Під збитками розуміють витрати, зроблені контролюваною стороною, втрата або пошкодження майна контрольованої сторони, а також не одержані доходи, які контролювана сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання другою стороною або додержання нею правил здійснення господарської діяльності [4, ч. II, ст. 224].

Відшкодування збитків є різновидом відповідальності за порушення господарсько-правових зобов'язань (договірна відповідальність) та за порушення встановлених вимог щодо здійснення господарської діяльності (позадоговірна відповідальність), які є господарськими санкціями (ч. 2 ст. 217 ГК України). Порушення цих зобов'язань та вимог також є підставою для відшкодування збитків суб'єктом господарювання, права чи законні інтереси якого порушено [4, ст. 217].

Що стосується договірної відповідальності, то збитки відшкодовуються, якщо одна зі сторін не виконує свої договірні зобов'язання

або виконує їх з порушенням умов договору (неналежне виконання). При цьому невиконання або неналежне виконання договору має бути компенсоване належним виконанням договору іншим контрагентом.

Позадовірня відповідальність виникає тоді, коли між порушником і потерпілим не було договірних зобов'язань, але в результаті однієї дії або бездіяльності порушуються права чи законні інтереси іншого суб'єкта. Наприклад, це може бути випадок, коли порушено антимонопольне законодавство, правила, що регулюють випуск та розповсюдження цінних паперів або права інтелектуальної власності.

Слід зазначити, що, крім грошової компенсації за нелюдську шкоду, відшкодування збитків є загальною (універсальною) мірою відповідальності і застосовується в будь-якому випадку, незалежно від того, чи вказані вони в договорі або в законі, що регулює конкретний вид зобов'язань. Однак законодавець обмежує розмір збитків і ставить його в залежність від штрафних санкцій, якщо такі передбачені. Відповідно до статті 232 Господарського кодексу України, якщо за невиконання або неналежне виконання зобов'язання встановлено неустойку, збитки відшкодовуються в частині, не покритій неустойкою.

Збитки - витрати, зроблені підконтрольною особою (кредитором), втрата або пошкодження майна підконтрольної особи, а також не одержані нею доходи, які підконтрольна особа одержала б у разі належного виконання зобов'язання другою стороною або додержання правил здійснення господарської діяльності.

Збитки, що підлягають відшкодуванню особою, яка вчинила господарське правопорушення, включають

1. вартість втраченого, пошкодженого або знищеного майна, визначена відповідно до вимог законодавства

2. додаткові витрати, зроблені стороною, яка зазнала збитків у результаті порушення зобов'язання другою стороною (наприклад, штрафні санкції, сплачені іншим організаціям, витрати на виконання додаткових робіт,

придбання додаткових матеріалів)

3. неодержані доходи (упущена вигода), на які сторона, що зазнала збитків, мала право розраховувати у разі належного виконання зобов'язання другою стороною.

4. матеріальне відшкодування моральної шкоди у випадках, передбачених законом.

При визначенні розміру збитків слід враховувати, що, якщо інше не встановлено законом або договором, застосовується ціна, яка існує у місці виконання зобов'язання на день добровільного задоволення боржником вимоги сторони, яка зазнала збитків, або, якщо вимога не буде задоволена добровільно, на день пред'явлення відповідної вимоги про відшкодування збитків до суду. Слід зазначити, що при цьому застосовується ціна, що склалася в місці виконання зобов'язання на день подання відповідної вимоги до суду.

Реальні збитки - це грошовий еквівалент, необхідний для відшкодування і відновлення майнового становища порушника, яке він мав на момент вчинення правопорушення [12, с. 36].

Відповідно до структури абзацу 2 частини 1 статті 225 Цивільного кодексу України, істотні збитки повинні включати лише витрати, які вже були понесені, а не витрати, які потерпіла сторона понесе в майбутньому. Згідно з Цивільним кодексом України, реальні збитки включають, окрім вже понесених витрат, витрати, які будуть понесені в майбутньому для відновлення порушеного права (хоча такі витрати, які будуть понесені в майбутньому, навряд чи можна вважати реальними збитками). Ще до прийняття Господарського кодексу України та нового Цивільного кодексу судова практика полягала у стягненні з порушника лише тих витрат, які вже понесені потерпілою стороною, а не тих, які мають бути понесені в майбутньому.

На відміну від реальних збитків, упущена вигода (втрачений дохід) - це майбутнє збільшення обсягу майна потерпілої сторони, яке вона не могла

отримати через недбалість іншої сторони. Це збільшення завжди виражається в грошовому еквіваленті [8, с.82].

Важливою складовою збитків є неодержані доходи (упущена вигода). Як правило, такі збитки виникають тоді, коли внаслідок злочину, вчиненого іншою стороною господарських відносин, зменшується виробництво або реалізація товару (роботи, послуги), змінюється асортимент або погіршується якість [12].

Неодержані доходи (упущена вигода) - це оціночна сума очікуваних втрат приросту майна, що ґрунтується на даних бухгалтерського та податкового обліку, які безумовно підтверджують реальну можливість одержання потерпілим суб'єктом господарювання певної суми грошей або іншого цінного майна, яку інші учасники господарських відносин не допустили б до нарахування.

Відповідно, порядок та види відшкодування збитків регулюються статтею 226 Господарського кодексу України. Учасник господарських відносин, який вчинив господарське правопорушення, зобов'язаний вжити необхідних заходів щодо запобігання або зменшення збитків у сфері господарювання інших учасників господарських відносин, а в разі завдання збитків іншим суб'єктам - на вимогу цих суб'єктів, якщо законом або домовленістю сторін не передбачено відшкодування збитків в іншому розмірі. Обов'язок відшкодувати збитки в повному обсязі добровільно відповідно до

Сторона, яка порушила зобов'язання або знає, що вона обов'язково порушить зобов'язання, коли настане строк виконання, повинна негайно заявити про це другій стороні. В іншому випадку вона позбавляється права посилатися на невжиття другою стороною заходів щодо запобігання збиткам і вимагати відповідного зменшення розміру збитків.

Сторона господарського зобов'язання позбавляється права вимагати відшкодування збитків, якщо, якщо інше не передбачено законом або договором, вона була своєчасно попереджена другою стороною про

можливість невиконання зобов'язання і не зробила цього, хоча своїми діями могла запобігти виникненню збитків.

Збитки, завдані правомірною відмовою зобов'язаної сторони від подальшого виконання зобов'язання, відшкодуванню не підлягають. У разі невиконання зобов'язання передати індивідуально-визначену річ (річ, визначену родовими ознаками) управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони вилучення цієї речі (речей) або відшкодування завданих їй збитків [10, с. 24-28].

У разі невиконання зобов'язання щодо виконання певних робіт (надання послуг) управнена сторона має право, якщо інше не встановлено законом або зобов'язанням, виконати такі роботи самостійно або доручити їх виконання третій особі та вимагати відшкодування збитків, завданих невиконанням зобов'язання.

Відшкодування збитків, завданих неналежним виконанням зобов'язання, не звільняє зобов'язану сторону від виконання зобов'язання в натурі, якщо інше не встановлено законом або договором чи управнена сторона не відмовилася від прийняття виконання (ч. 3 ст. 193 Господарського кодексу).

Відповідно до статті 227 Господарського кодексу України, якщо збитків завдано кількома учасниками господарських відносин одночасно, кожна сторона зобов'язана відшкодувати їх суб'єкту, якому завдано збитків. Сторона господарських відносин, яка відшкодувала збитки, має право стягнути збитки з третьої особи в порядку регресу. Державні (комунальні) підприємства зобов'язані за наявності підстав вживати заходів до стягнення збитків з інших суб'єктів шляхом відшкодування або з працівників винного підприємства відповідно до вимог Кодексу законів про працю (ст. 228 ГКУ) [4. ст. 228, ст. 193].

У разі порушення грошових зобов'язань учасники господарських відносин не звільняються від відповідальності у зв'язку з невиконанням зобов'язань і зобов'язані відшкодувати збитки, завдані невиконанням

зобов'язань, та сплатити штрафні санкції відповідно до вимог Господарського кодексу та законодавства України.

Розмір збитків обчислюється у валюті, в якій відбулися або відбудуться розрахунки між сторонами, якщо інше не передбачено законодавством.

У разі пред'явлення вимоги про відшкодування збитків в іноземній валюті кредитор повинен зазначити грошовий еквівалент суми збитків у гривнях за офіційним

курсом Національного банку України на день пред'явлення вимоги.

РОЗДІЛ 3.**ОПЕРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКІ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКІ САНКЦІЇ**

Правові підстави застосування адміністративно-господарських санкцій до суб'єктів господарювання У разі порушення встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності до суб'єктів господарювання можуть бути застосовані адміністративно-господарські санкції з боку компетентних органів державної влади або органів місцевого самоврядування.

Види адміністративно-господарських санкцій, умови та порядок їх застосування встановлюються статтями 238-250 Господарського кодексу України та іншими законодавчими актами. Адміністративно-господарські санкції встановлюються виключно законом.

Інструментом юридичної відповідальності у сфері господарювання є господарські санкції як засіб впливу на правопорушників у сфері господарювання, внаслідок якого правопорушник зазнає втрат економічного та/або правового характеру [4. ст. 238-250].

Відповідно до статті 217 Господарського кодексу України, господарські санкції є одним із засобів юридичної відповідальності у сфері господарювання. Водночас, слід зазначити, що обговорюється лише питання співвідношення понять "господарська відповідальність" та "господарські санкції".

Застосування господарських санкцій має забезпечити захист законних інтересів громадян, організацій і держави, включаючи відшкодування збитків учасників господарських відносин, завданих правопорушенням, та забезпечити правопорядок у сфері господарювання.

Господарські санкції класифікуються за різними критеріями, зокрема

1. 1. за характером впливу - грошові (сплата неустойки, господарських та адміністративних штрафів, відшкодування збитків) та натуральні (обмін неякісної продукції на якісну)

2. за критерієм безпосереднього спрямування - майнові (конфіскація, сплата неустойки, відшкодування збитків, господарські та адміністративні штрафи) та організаційні (господарсько-організаційні, господарсько-економічні санкції)

3. залежно від характеру порушених відносин вони поділяються на: а) горизонтальні, тобто санкції, що застосовуються між рівноправними суб'єктами (сплата неустойки або господарсько-економічних санкцій, відшкодування збитків, господарсько-економічні санкції) б) вертикальні, тобто санкції, що застосовуються між компетентними державними органами та суб'єктами (планово-економічні санкції та адміністративно-господарські санкції) та адміністративно-господарські санкції); в) універсальні санкції, що застосовуються як у горизонтальних, так і у вертикальних відносинах (відшкодування збитків) [16, с. 603].

4. залежно від виду порушених відносин - санкції, що застосовуються у договірних відносинах (відшкодування збитків, штрафні санкції, господарські санкції, економічні санкції) та санкції, що застосовуються у позадоговірних відносинах (відшкодування збитків, адміністративні санкції, економічні санкції)

5. 5. Залежно від суб'єктного складу господарського права, що регулює застосування господарської відповідальності, розрізняють такі види відповідальності: відповідальність за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства, відповідальність у сфері капітального будівництва, відповідальність у сфері зовнішньоекономічної діяльності, відповідальність на транспорті, відповідальність на ринку цінних паперів тощо.

Відшкодування збитків - це відновлення майнового становища учасника господарських відносин за рахунок винуватця, іншого суб'єкта господарювання.

Ця форма відповідальності передбачена Господарським кодексом України (статті 224-229) та Цивільним кодексом України (статті 623-624, глава 82), а також Законом України від 06.04.2000 р. "Про майнову відповідальність за порушення умов договору (контракту) про виконання робіт на будівництві об'єктів" та низкою інших. Передбачено законодавством.

Склад збитків встановлюється статтею 225 Цивільного кодексу України. А саме: 1) вартість втраченого, пошкодженого або знищеного майна, визначена відповідно до вимог закону; 2) будь-які додаткові витрати, зроблені стороною, яка зазнала збитків, внаслідок порушення зобов'язання другою стороною (наприклад, штрафні санкції, сплачені іншим суб'єктам, витрати на додаткові роботи, додаткові матеріали); 3) у разі належного виконання зобов'язання другою стороною, будь-які 4) неодержані доходи (упущена вигода), на які має право розраховувати сторона, яка зазнала збитків; 4) матеріальне відшкодування моральної шкоди у випадках, передбачених законом [4. ст. 255)].

Слід зазначити, що Господарський кодекс застосовує як принцип повного відшкодування збитків, так і обмеження, що обмежують застосування цього принципу. Цивільний кодекс передбачає: а) заборону стягнення збитків у повному обсязі (ч. 2 ст. 322 ЦК); б) заборону стягнення збитків у повному обсязі (у разі застосування виключних штрафних санкцій); в) обмеження іншими способами.

Штрафом (неустойкою) визнається визначена законом або договором грошова сума, яку боржник повинен сплатити кредиторів у разі невиконання або неналежного виконання ним договірних зобов'язань.

Перевагами штрафних санкцій (неустойки) є їх оперативність (строк позовної давності скорочено до шести місяців) та простота застосування

(незалежно від наявності збитків). Недоліком є те, що сфера застосування обмежена лише договірними відносинами.

Види неустойки (штрафів) 1) за правовою основою: законна (передбачена законом), договірна (передбачена договором), законно-договірна (передбачена законом, а розмір регулюється **договором у межах, не заборонених законом**); 2) за співвідношенням неустойки та збитків Залікова (неустойка нараховується і покривається пенею) збитки відшкодовуються в частині, не покритій неустойкою); альтернативна (стягується неустойка або відшкодовуються збитки на вибір кредитора); виключна (стягується лише неустойка, а збитки не відшкодовуються); штрафна (стягується неустойка, а збитки відшкодовуються в повному обсязі). Цивільний кодекс передбачає штрафні санкції, **якщо інше не встановлено законом або договором (ч. 2 ст. 552)**. Водночас Цивільний кодекс формулює традиційне правило (передбачене ще Цивільним кодексом СРСР і широко застосовуване в зарубіжному законодавстві), згідно з яким за загальним правилом застосовується залікова неустойка, якщо інше не встановлено законом або договором (стаття 232 Цивільного кодексу).

Форма неустойки (пені) 1) у відсотках від **суми порушеного зобов'язання незалежно від строку прострочення (наприклад, 20% від ціни поставленого товару, що не відповідає вимогам якості)**; 2) у відсотках від суми порушеного зобов'язання залежно від строку прострочення (наприклад, 0,1% від суми заборгованості за кожен день прострочення); 3) у фіксованій сумі (рідко використовується через інфляційні процеси в економіці) не використовується); 4) у кратному розмірі до ціни товару (робіт, послуг).

Штрафні санкції стягуються шляхом виставлення рахунку-фактури. Господарський кодекс України (стаття 233) передбачає можливість зменшення судом розміру неустойки у таких випадках: 1) якщо неустойка, що підлягає сплаті, є надмірно великою порівняно зі збитками, яких зазнає кредитор (при цьому враховується ступінь виконання зобов'язання боржником, майновий стан сторін, їх доходи та інші інтереси, що мають бути

враховані); 2) коли порушення обов'язку не завдало шкоди іншим учасникам господарських відносин [25, с. 590].

Оперативно-господарські санкції - це заходи, за допомогою яких кредитор здійснює економічний вплив на суб'єкта господарювання-боржника (правопорушника) і які передбачені законодавством з метою запобігання або зменшення збитків кредитора, спричинених порушенням зобов'язання боржником.

Ознаки цих санкцій 1) застосовуються лише в господарсько-договірних відносинах; застосовуються на розсуд кредитора; передбачені законом або договором; мета їх застосування - захист інтересів кредитора, що виражається переважно в заходах систематичного характеру; 2) правовою підставою для їх застосування є договірні відносини, а фактичною - невиконання зобов'язань а фактичною підставою - невиконання (неналежне виконання) договірних зобов'язань.

Частина 1 статті 236 Цивільного кодексу України передбачає публічний перелік оперативно-господарських санкцій, які можуть бути застосовані сторонами за умови передбачення відповідних положень у договорі.

Оперативно-господарські санкції - це заходи організаційно-правового або майнового характеру, спрямовані на запобігання правопорушенням з боку суб'єктів господарювання та усунення їх наслідків, що застосовуються компетентними органами державної влади або органами місцевого самоврядування у випадках, передбачених законом [22, с. 269].

Залежно від характеру санкції адміністративно-господарські санкції можуть бути господарсько-організаційними або адміністративно-майновими.

Господарсько-організаційні санкції - це передбачені законом заходи організаційного впливу (обмеження) на суб'єктів, що застосовуються компетентними державними органами або у випадках, передбачених законом, з ініціативи суду.

Адміністративно-майнові санкції - це передбачені законом заходи майнового впливу на правопорушника, що застосовуються компетентним

державним органом (або судом у разі конфіскації) у випадках, передбачених законом. До таких санкцій належать господарські та адміністративні штрафи, економічна конфіскація, безоплатне вилучення майна з метою його знищення та стягнення зборів (обов'язкових платежів).

Господарсько-адміністративні штрафи - це грошові кошти, що сплачуються суб'єктом правопорушення до державного бюджету у випадках, передбачених законом [12, с. 40].

Форми господарсько-адміністративних штрафів.

- Певний відсоток або кратний розмір від суми правопорушення;
- Певний розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Штрафні санкції застосовуються: а) лише у вертикальних відносинах; б) за рішенням компетентного органу (наприклад, антимонопольного органу - у разі порушення антимонопольно-конкурентного законодавства; санітарно-епідеміологічної служби - у разі порушення санітарно-епідеміологічних вимог; органу державного контролю за цінами - у разі порушення державної дисципліни цін);

- Коли існують лише протиправні дії (фактична підстава);
- Юридичною підставою є закон.

Конфіскація - це безоплатне вилучення майна (коштів) підприємства-порушника у власність держави, якщо це прямо передбачено законом.

Правовою підставою конфіскації є лише закон; фактичною підставою - делікт; у разі виконання зобов'язання, визнаного недійсним як такого, що завідомо суперечить інтересам держави або суспільства, - злочин правопорушника (прямий умисел).

Таким чином, більшість учасників господарських відносин зацікавлені у правомірній поведінці як щодо себе, так і щодо іншої сторони, оскільки застосування юридичної відповідальності має негативні економічні та правові наслідки для правопорушника.

Адміністративно-господарські санкції можуть бути застосовані до суб'єктів господарювання протягом шести місяців з дня виявлення

правопорушення, але не пізніше одного року з дня порушення встановлених законом правил здійснення господарської діяльності, якщо інше не передбачено законом.

Відповідно до положень Господарського кодексу, у разі вчинення учасником господарських правовідносин господарського правопорушення до суб'єкта господарювання-порушника застосовуються заходи впливу (санкції).

Таким чином, підвищення рівня правової обізнаності суб'єктів господарювання та вдосконалення їх правових знань і навичок щодо захисту власних інтересів допоможе запобігти порушенню прав і законних інтересів усіх учасників господарського життя.

ВИСНОВКИ

Господарсько-правова відповідальність - це поняття, яке відображає обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання перед законом, суспільством та іншими зацікавленими сторонами за вчинені дії або бездіяльність у процесі господарювання. Вона визначає обов'язки підприємств, організацій та їхніх керівників у контексті відповідності законодавству, етичним стандартам, а також вимогам суспільної відповідальності.

Господарсько-правова відповідальність охоплює різноманітні аспекти, включаючи:

- підприємства мають дотримуватися всіх відповідних законів та правил, які стосуються їхньої господарської діяльності, включаючи фінансові, податкові, працевлаштування та екологічні закони;

- підприємства повинні гарантувати безпеку виробів або послуг, які вони надають споживачам, а також забезпечувати високу якість своїх продуктів;

- підприємства повинні виконувати всі необхідні вимоги щодо збереження довкілля та мінімізації негативного впливу своєї діяльності на природне середовище;

- соціальна відповідальність - це включає в себе здійснення діяльності з урахуванням соціальних потреб та інтересів різних груп населення, а також сприяння соціальному розвитку та підтримку спільноти;

- підприємства мають діяти відповідно до встановлених етичних норм і принципів, уникаючи нечесних або недобросовісних практик.

Відшкодування збитків є способом відновлення майнового становища суб'єкта господарювання за рахунок суб'єкта, який їх заподіяв, тобто цей спосіб має насамперед компенсаційну функцію.

Під збитками розуміють витрати, зроблені контрольованою стороною, втрата або пошкодження майна контрольованої сторони, а також не одержані доходи, які контрольована сторона одержала б у разі належного виконання

зобов'язання другою стороною або додержання нею правил здійснення господарської діяльності.

Відшкодування збитків є різновидом відповідальності за порушення господарсько-правових зобов'язань (договірна відповідальність) та за порушення встановлених вимог щодо здійснення господарської діяльності (позадоговірна відповідальність), які є господарськими санкціями (ч. 2 ст. 217 ГК України). Порушення цих зобов'язань та вимог також є підставою для відшкодування збитків суб'єктом господарювання, права чи законні інтереси якого порушено.

Збитки, що підлягають відшкодуванню особою, яка вчинила господарське правопорушення, включають:

- вартість втраченого, пошкодженого або знищеного майна, визначена відповідно до вимог законодавства;

- додаткові витрати, зроблені стороною, яка зазнала збитків у результаті порушення зобов'язання другою стороною (наприклад, штрафні санкції, сплачені іншим організаціям, витрати на виконання додаткових робіт, придбання додаткових матеріалів);

- неодержані доходи (упущена вигода), на які сторона, що зазнала збитків, мала право розраховувати у разі належного виконання зобов'язання другою стороною;

- матеріальне відшкодування моральної шкоди у випадках, передбачених законом.

Правові підстави застосування адміністративно-господарських санкцій до суб'єктів господарювання у разі порушення встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності до суб'єктів господарювання можуть бути застосовані адміністративно-господарські санкції з боку компетентних органів державної влади або органів місцевого самоврядування.

Види адміністративно-господарських санкцій, умови та порядок їх застосування встановлюються статтями 238-250 Господарського кодексу

України та іншими законодавчими актами. Адміністративно-господарські санкції встановлюються виключно законом.

Оперативно-господарські санкції - це заходи, за допомогою яких кредитор здійснює економічний вплив на суб'єкта господарювання-боржника (правопорушника) і які передбачені законодавством з метою запобігання або зменшення збитків кредитора, спричинених порушенням зобов'язання боржником.

22	http://yurservice.in.ua/library/finish/6---/54-----/0.html	4 джерела	1.25%
23	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/cpd/5.docx	3 джерела	1.2%
24	https://ronl.org/referaty/gosudarstvo-pravo/270293	2 джерела	1.16%
25	http://referati.me/hozyaystvennoe-pravo/ponyattya-zbitkiv-gospodarskiy.html	29 джерел	1.05%
27	https://www.stud24.ru/state-theory/dogovrn-zobovyazannya/473873-1801480-page1.html	19 джерел	0.83%
28	http://eprints.kname.edu.ua/4388/1/%D0%9A%D0%A3%D0%91%D0%90%D0%A5_%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B...		0.81%
29	https://www.stud24.ru/economic-law/vdshkoduvannya-zbitkv-u-sfer-gospodarjuvannya/439419-1653103-page1.html	5 джерел	0.72%
30	https://dut.edu.ua/firefox/l_1927_67515389.pdf	4 джерела	0.66%
31	http://dspace.mnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/14510/progonyuk-prgv-lekc-241-bak-2023.pdf?isAllowed=y&s...		0.63%
32	https://bibl.com.ua/pravo/5440/index.html?page=47	2 джерела	0.61%
33	http://samlib.ru/b/boris_shahow/5454535453.shtml		0.61%
34	http://dizc.ru/referaty_po_grazhdanskomu_pravu_i/referat_gospodarskij_dogovir.php	7 джерел	0.57%
36	https://shag.com.ua/zastosuvannya-gospodarsekih-sankcij-za-porushennya-zakonodavst.html		0.55%
37	https://studfile.net/preview/2414925/page:2	40 джерел	0.44%
38	http://lib.udau.edu.ua/bitstream/123456789/6021/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%...		0.44%
39	https://ronl.org/kursovyye-raboty/gosudarstvo-pravo/351729	14 джерел	0.44%
40	https://skaz.com.ua/pravo/19399/index.html?page=32	3 джерела	0.42%
41	https://docs.dtkr.ua/ru/doc/1077.4461.0	9 джерел	0.39%
42	http://nauka.nlu.edu.ua/nauka/download/zbirniki_konf/yr_osin_2022.pdf	3 джерела	0.39%
43	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/44378/3/%d0%94%d0%b8%d1%81..%d0%9a%d0%be%d1%80%d0%be%d1%82%...	2 джерела	0.39%
44	https://ronl.org/referaty/gosudarstvo-pravo/316582		0.39%
45	https://abstracts.donnu.edu.ua/article/download/9958/9889	3 джерела	0.35%

46	http://yport.inf.ua/scho-take-neustoyka.html	17 джерел	0.35%
47	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/dissertations/26/5.pdf	30 джерел	0.31%
48	https://legalexpert.in.ua/komkodeks/hku/85-hku/2782-229.html	5 джерел	0.31%
49	https://filesclub.net/4465297		0.31%
50	http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/9732/1/masina-prav-reg.pdf	17 джерел	0.28%
51	https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/1524289		0.26%
52	http://www.businesslaw.org.ua/wp-content/PRGD.pdf	2 джерела	0.24%
54	http://litmisto.org.ua/?p=6989&page=13	38 джерел	0.24%
55	http://reshla.info/rshennya_z_okremoyu_dumkoyu-sud-rozglyannuvshi-spravu-vat-do-pp-virishiv.php	2 джерела	0.22%
57	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=460443		0.22%
60	http://bukvasha.ru/referat/415506	3 джерела	0.2%
61	http://mincult.kmu.gov.ua/document/245035313/Zakonproekt_30122015.doc		0.2%
62	http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2014/08_2014.pdf		0.2%
63	https://fdocuments.net/download/-2-3400758-68-	11 джерел	0.2%
64	https://allbest.ru/o-2c0b65635b3ad78b5d53a89521306c26-2.html	5 джерел	0.2%
65	https://kneu.edu.ua/userfiles/24_11_2015/2012/124502.pdf	2 джерела	0.18%
66	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/%D0%93%D0%BE%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1...		0.18%
67	http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=276792&cat_id=42320	2 джерела	0.18%
68	https://shag.com.ua/diplomna-robota-na-zdobuttya-osvitneo-kvalifikacijnogo-rivnya-v8.html?page=5		0.18%
69	http://teb-consulting.ru/post-10232		0.18%
70	https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/02/INNOVATIVE-DEVELOPMENT-OF-SCIENCE-TECHNOLOGY-AND-ED	4 джерела	0.18%
71	https://ua-referat.com/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D0%B7%D0%B0%D1...	11 джерел	0.18%

72	http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22143/1/2016-3-%d0%95%d0%9f%20%d0%a1%d0%b5%d1%80%	2 Джерела	0.18%
Джерела з Бібліотеки 40			
20	Студентська робота ID файлу: 1015990134	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	1.4%
26	Студентська робота ID файлу: 1015991860	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.92%
35	Студентська робота ID файлу: 1015998715	Навчальний заклад: Open International University of Hu	25 Джерело 0.55%
53	Студентська робота ID файлу: 1011526962	Навчальний заклад: Open International University of Hu	5 Джерело 0.24%
56	Студентська робота ID файлу: 1015996284	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.22%
58	Студентська робота ID файлу: 1015979617	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.22%
59	Студентська робота ID файлу: 1015996249	Навчальний заклад: Open International University of Hu	4 Джерело 0.2%
73	Студентська робота ID файлу: 1011464911	Навчальний заклад: Open International University of Hu	2 Джерело 0.18%